

функціонування права. Принципи права є те, на чому засновані формування, динаміка і дія права, що дає змогу визначити природу даного права як демократичного чи, навпаки, тоталітарного [3, с. 4]. С.Ю. Суменков вважає, що принципи права є не лише теоретичними ідеями, вони спрямовують правове регулювання, надають державі можливість свідомо і планомірно впливати на поведінку людей [2, с. 23].

Отже, беручи до уваги етимологію слова, можна коротко узагальнити, що принципи права - це основоположні засади чи ідеї, які визначають спрямованість правового регулювання. Вони кладуть початок процесу:

- 1) формування;
- 2) розвитку;
- 3) функціонування права. Вони стисло й концентровано відображають найсуттєвіші риси права.

Список використаних джерел

1. Коцан-Олинець Ю.Я. До питання про гарантії прав і свобод людини та громадянина: сучасне теоретико-правове узагальнення Ю.Я. Коцан-Олинець // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2014. - №2. - С. 12-16
2. Лукашева Е.А. Права человека : [учебник] / Е.А. Лукашева. - 2-е изд., перераб. - М. : Норма : ИНФР, 2011. - 560 с.
3. Л.А. Луць. Загальна теорія держави та права : [навчально-методичний посібник] / Л.А. Луць. - К. : Атіка. - 2007. - 412 с.

**Слухач 7 курсу ступеня вищої освіти
магістра за спеціальністю «Публічне
управління та адміністрування»
Навчально-наукового інституту заочного
та дистанційного навчання НАВС**

**Веклич Євген Григорович¹
ФОРМИ ДЕМОКРАТІЇ**

На певному етапі розвитку у суспільстві виникають проблеми взаємовідносин між новостворюваними прошарками населення, його верствами і між окремими особами. Тим самим виникає потреба у вирішенні цих питань і як наслідок зароджується нова специфічна окрема організація суспільства, яку в подальшому назветься державою. Держава – сфера спільних інтересів, в якій всі громадяни не тільки можуть, а й повинні бути рівними по відношенню до основоположної влади. Так виникає демократія (demos – народ і kratos – влада, правління), найважливішою й загальновизнаною ознакою якої є її юридичне визнання й інституціональне вираження суверенітету народу.

Демократія означає юридичне визнання того факту, що тільки народ, а не монарх, духовництво, партійні або державні діячі є офіційним джерелом державної влади. Суверенітет народу виявляється перш за все в тому, що саме народ періодично обирає і в будь-який час оновлює представницькі державні органи, яким належить вища, нормативно-правова, зокрема законодавча, влада.

Поділ державної влади – інша дуже важлива і теж загальновизнана ознака демократії. Без нього не було й не може бути демократії. Поділ влади не є відкриттям ні нового, ні новітнього часів. Він існував в тій або іншій формі завжди. Згадаємо давньогрецьку державу, яка функціонувала у V-IV століттях до н. е. В цій державі існував законодавчий орган – Народні Збори, які приймали закони, обов'язкові для всіх, а також оголошували війну, укладали міждержавні союзи, затверджували на посадах послів, стратегів, здійснювали контроль фінансового стану держави. Іншим органом влади афінської держави була Рада п'ятисот – постійно діючий державний орган, що

¹ Науковий керівник: Харченко Н.П.

керував поточними ділами держави, включаючи зовнішні відносини, фінанси, розподіл соціальної допомоги тощо. Фактично Рада п'ятисот була урядом країни. Був в афінській державі також державний суд, який обирався жеребкуванням і був незалежним від інших органів державної влади. У наш час результатом того чи іншого поділу державної влади є та чи інша форма державного правління, та чи інша система державної демократії. Демократію слід відрізняти від охлократії (грец. - "Влада натовпу"). Охлократія протистоїть державним інститутам, праву, підміняє принцип громадянської свободи принципом вольності, сваволі. При охлократії натовп виступає господарем становища, влаштовує заколоти, погроми, заворушення.

У сучасній демократичній державі керування виробляється з волі більшості, але з урахуванням інтересів меншості. Тому прийняття рішень здійснюється як шляхом голосування, так і з використанням методу узгодження.

У демократичній державі можуть використовуватися різні форми демократичної організації органів державної влади. Демократія держави складається із з'єднання форм безпосередньої і представницької демократії.

Безпосередньою демократією прийнято вважати волевиявлення народу або його частини: безпосереднє рішення ними питань державного і суспільного життя (референдум, вибори) або вираз думки з цих питань (обговорення проєктів законів, мітинги, походи, демонстрації, пікетування, індивідуальні та колективні звернення до державних органів та ін.). Ознаками безпосередньої демократії є пряме волевиявлення, обов'язковість і остаточність прийнятих рішень через референдум або шляхом прямого голосування.

Представницька (репрезентативна, парламентарна) демократія означає здійснення влади народом через представницькі органи.

Такі органи обираються безпосередньо народом, складаються з його повноважних представників - депутатів і покликані виражати волю народу, уособлювати її. Велике значення у здійсненні влади народу мають обрані ним посадові особи держави, наприклад всенародно обраний президент.

Будь-який демократичний держава будується на принципі поєднання безпосередньої і представницької демократії.

Демократизм держави залежить від того, як організовані всі його механізми і насамперед - вищі органи державної влади (форма правління). І з цієї точки зору принципам демократії найбільшою мірою відповідає така форма правління, як республіка. І, строго кажучи, тільки вона може бути визнана демократичною державою. Однак у кінцевому рахунку ступінь демократії в країні відображається в політичному режимі.

Для демократії як способу організації державної влади характерні наступні загальні принципи: визнання народу вищим джерелом влади, визнання народного суверенітету; виборність основних органів держави; рівноправність громадян і насамперед рівність їх виборчих прав; підпорядкування меншості більшості при прийнятті рішень. Разом з тим, сучасні концепції демократії, засновані на цінностях лібералізму (від лат. *Liberalis* - «вільний»), доповнюють названі принципи новими, такими як: повага прав людини; пріоритет прав людини над правами держави (теза вельми неоднозначний); конституційне обмеження влади більшості над меншістю; повагу права меншості на власну думку і її вільне вираження; верховенство закону; поділ влади та ін.

Насправді ж і безпосередня, і представницька форми демократії однаково необхідні сучасному суспільству. Безпосередня демократія дозволяє народу проявити себе в якості єдиного можливого джерела державної влади. Саме безпосередня демократія за допомогою відповідних виборчих технологій дозволяє зібрати окремі частинки народного суверенітету, носієм якого є кожний громадянин держави, і у сконцентрованому вигляді делегувати його законно обраним представникам для

здійснення їхніх повноважень. Таким чином, безпосередня демократія є єдиним способом формування представницьких демократичних органів. Без неї представницька демократія неможлива. В той же час без представницької демократії безпосередня демократія не змогла б охопити своїм впливом навіть незначну частину владних функцій. А це означає, що зазначені функції були б не демократизованими, тобто виконувалися б адміністративними, а не демократичними органами. Ось чому протиставляти ці дві форми демократії одна одній означає не усвідомлювати суті демократії як системи організації та поділу такої (основоположної за характером) влади, яка притаманна саме демократичним, а не адміністративним органам.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1. Спеціальний випуск. – Ст. 259.
2. Дробінка І. Г. Політологія: Навчальний посібник/ І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький; Мін-во освіти і науки України. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 289 с.
3. Іщенко М. Політологія: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Черкаський національний ун-т ім. Богдана Хмельницького. — Черкаси : Видавництво ЧНУ, 2004. — 387 с.
4. Кирилюк Ф. Політологія Нової доби: Посібник для студ. вищ. навч. закл./ Федір Кирилюк,. - К.: Академія, 2003. - 303 с.

**Слухач Навчально-наукового інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
Вербіло Ганна Василівна¹**

ПРАВО НА БЕЗОПЛАТНУ ПРАВОВУ ДОПОМОГУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

У сучасному суспільстві правова допомога являється популярною послугою, оскільки з появою різних форм власності, ускладненням приватних відносин між людьми, зростанням рівня злочинності, часто перед людиною виникає питання: як діяти в певній ситуації та не переступити закон? Як всім відомо правову допомогу можна отримати у юриста-практика, який займається даним видом діяльності професійно та надає свої послуги на платній основі, що не завжди є доступним для вразливої категорії населення.

Право на правову допомогу належить до конституційних прав і свобод людини і передбачає наявність гарантій з боку держави, що кожен, хто потребує кваліфікованої допомоги зможе її отримати. Так у більшості країн Європи та СНД на законодавчому рівні закріплено право людини на отримання безоплатної правової допомоги (БПД): України, Молдавії, Грузії, Латвії, Італії, Франції, Німеччини, Іспанії, Польщі. У кожній з цих країн інститут безоплатної правової допомоги розвивався по-різному, тому на разі, у деяких країнах створено систему безоплатної правової допомоги, включаючи законодавче регулювання, а в інших – ні.

Так, в Україні розвиток системи БПД пов'язується із прийняттям у червні 2011 року ЗУ «Про безоплатну правову допомогу» [1]. Так, від цього моменту починається створення нормативно-правової бази та утворення системи органів у сфері БПД. З 2013 року безоплатна вторинна правова допомога надається у кримінальному процесі. З 2015 року по всій Україні починають роботу обласні, районні та місцеві центри з надання БВПД, а в наступному році система органів БПД значно розширюється за допомогою новостворених Бюро правової дороги у кількості понад 400 одиниць [2].

¹ Науковий керівник: Чорна В.Г.